

Advies van de Raad voor Dierenwelzijn (10/12/2013)

Betreffende het huisvesten van dolfijnen

Normen voor het houden van dolfijnen zijn vastgelegd in de Belgische wetgeving (Ministerieel besluit van 3 mei 1999 betreffende het houden van dieren in dierentuinen): er gelden minimumnormen voor de oppervlakte en diepte van de bassins en is er een bijkomende eis voor een afzonderingsbassin.

Na herhaaldelijke protesten van dierenrechtenorganisaties tegen het houden van dolfijnen in gevangenschap, keurde de kamer van Volksvertegenwoordigers in 2005 een resolutie goed betreffende dolfinaria in België. Deze resolutie vroeg een verbod op de vestiging van nieuwe dolfinaria in België en de oprichting van een commissie om bovenstaande normen voor het houden van dolfijnen in België bij te stellen. Nadat in 2006 de discussies in een daartoe opgerichte commissie strandden, werd er in 2011 een werkgroep opgericht in de schoot van de Raad voor Dierenwelzijn om de bestaande normen te bediscussiëren.

Deze werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van dolfinaria, dierenwelzijnsorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en wetenschappers vergaderde achttien maal. Tijdens de vergaderingen werden verschillende experts van dolfinaria en dierenwelzijnsorganisaties gehoord en werd er op basis van wetenschappelijke studies en ervaringsdeskundigen aandacht besteed aan onder andere de gedragingen, relaties en stressindicaties van dolfijnen in het wild en in gevangenschap.

Studies over dieren in het wild geven aan dat angstige diersoorten, soorten met een groot leefgebied, en met gedragsmatige inflexibiliteit zich moeilijker kunnen aanpassen aan het leven in gevangenschap. Hoewel tuimelaars (*Tursiops truncatus*) in het wild een groot leefgebied hebben, zijn ze niet overdreven angstig en gedragsmatig eerder flexibel; ze vallen niet onder de typische risicosoorten voor stereotiep gedrag.

Wetenschappelijke studies in de modernere Europese dolfinaria kunnen inderdaad geen duidelijke en eensgezinde stressindicatoren aantonen bij deze soort. Bij gebrek aan een eenduidig bewijs voor gestoord welzijn bij dolfijnen in dierentuinen, blijkt de discussie eerder een discussie over ethiek, conservatie, maatschappelijk draagvlak en educatie te zijn.

Op het vlak van het welzijn van dieren evolueerden de visies de laatste decennia, waar er naast het vermijden van aversieve situaties (welke het dier probeert te voorkomen) en het niet voorkomen van stereotypieën, nu ook gestreefd wordt naar het aanbieden van levensomstandigheden die het dier voldoening bezorgen. Er wordt meer belang gehecht aan de behoefte om controle over de omgeving (het dier beslist waar en wanneer) te kunnen uitoefenen en om gevarieerd gedrag te kunnen tonen waartoe de dieren van nature gemotiveerd zijn.

In dierentuinen lopen discussies in welke mate er veranderingen moeten doorgevoerd worden die het welzijn van de gehuisveste dieren kunnen verbeteren zonder dat deze noodzakelijkerwijze wetenschappelijk onderbouwd moeten zijn. Dit sluit aan bij de trend om welzijns-verbeterende maatregelen te treffen uit voorzorgprincipe en omwille van het groter maatschappelijk draagvlak meer belang te hechten aan een natuurlijke omgeving voor dieren.

Aangezien de studies naar de specifieke behoeften van dolfijnen in gevangenschap beperkt zijn, dient de Raad voor Dierenwelzijn zich voor het oplijsten van de specifieke behoeften van dolfijnen in gevangenschap te baseren op algemeen gekende noden voor andere diersoorten in gevangenschap met aandacht voor ruimte, sociale interacties, omgevingsstimuli en de controle hierop.

Toegepast op een verblijf voor dolfijnen, komt de Raad tot volgende aanbevelingen (deze aanbevelingen zijn algemeen geldend voor dolfinaria, specifieke aanbevelingen voor 'Boudewijn Seapark' worden verder in de tekst vermeld):

- Controle over gebruik van de ruimte:
 - *Een groot zwemvolume* kan tot op bepaalde hoogte meer gevarieerd gedrag stimuleren;
 - *Meerdere zwemruimten* leiden tot keuzemogelijkheden van en controle over de ruimte;
 - *Variatie in het ontwerp* van de omgeving geeft keuzemogelijkheden en controle over het ruimtelijk gebruik (bijvoorbeeld stranden, variaties in diepten, hellingen, vormen van verblijf,...).

- Controle over sociale interacties:
 - Een groot zwemmoppervlakte om de inter-individuele afstand beter te beheersen, wat vooral belangrijk is in geval van conflict;
 - Een permanente keuzemogelijkheid uit *minstens twee bassins* (excl. afzonderingsbassin) voor alle individuen in een groep om zich af te zonderen om beter om te gaan met sociale druk of hun gemoedstoestand van het moment;
 - Een *afzonderingsbassin* met aparte watercirculatie voor het geval een dier voor korte of lange termijn moet afgezonderd worden;
 - Observatie van de dieren is nodig om hun sociale compatibiliteit te evalueren (eventueel in combinatie met stressonderzoek) wat expertise vraagt bij het personeel met betrekking tot gedragsbiologie en welzijn.

- Controle over omgevingsstimuli:
 - Een *verrijkingsprogramma* met rotatie en vernieuwing van natuurlijke objecten, speelgoed, structuren en de omgeving en met mens-dier interacties (training, onderzoek) om verveling tegen te gaan, en om tegemoet te komen aan de natuurlijke behoeften tot exploratie, spel, voedsel zoeken en foerageren, en cognitief-sensorische stimulatie;
 - Voldoende verrijking in relatie tot het aantal gehouden dolfijnen, zodat geen competitie voor materiaal ontstaat;
 - Continu experimenteren rond verrijking gevolgd door een evaluatie;
 - Mogelijkheid voor de dieren om keuze/controle te krijgen over hun deelname aan shows.

In België worden er enkel dolfijnen gehouden in het dolfinarium 'Boudewijn Seapark' van Brugge. Anno 2013 zwemmen daar 6 tuimelaars (*Tursiops truncatus*) rond in een hoofdbassin en achterbassin die met elkaar verbonden zijn via een kanaal. In gewone omstandigheden (het gebruik van beide bassins door alle dolfijnen) voldoet 'Boudewijn Seapark' aan de minimumnormen van het Ministerieel besluit van 3 mei 1999 (de oppervlakenormen zijn afhankelijk van het aantal dolfijnen); in uitzonderlijke omstandigheden (bijvoorbeeld een noodzakelijke langdurige isolatie van een dolfijn in het achterbassin) is dit laatste bassin niet diep genoeg.

Om aan de maatschappelijke vraag en recente visies op dierenwelzijn te voldoen, adviseert de Raad voor Dierenwelzijn, in overleg met het 'Boudewijn Seapark', aanpassingen op korte en lange termijn.

Op korte termijn (2 jaar na aanpassing van MB 3/05/1999) moet worden voldaan aan:

- een actuele vorming van het personeel (bijvoorbeeld door deelname aan congressen, opleiding over gedragsbiologie en welzijn, bezoeken van andere dolfinaria, habitatbeleving);
- veelvuldige en afwisselende activiteiten met de dolfijnen (wetenschappelijk onderzoek, training, spelen, shows) gevolgd door een evaluatie door de trainers;
- het meewerken aan wetenschappelijk onderzoek in en ex-situ;
- het oprichten van een wetenschappelijke adviesgroep om onderzoeksnoden aan te duiden en onderzoeksprojecten te begeleiden;
- het voorzien van een sensibiliseringsprogramma van het publiek over de milieuproblematiek met dolfijnen;
- het uitwerken van een lange termijn collectieplanning;
- een actualiseren van het educatief programma (met veel aandacht voor dolfijnen in hun natuurlijke omgeving);
- het aanbieden van een gevarieerde omgevingsverrijking.

Op lange termijn (12 jaar na aanpassing van MB) zijn -niet zozeer vanuit welzijnsvisie maar wel als effectief antwoord op de maatschappelijke vraag- structurele aanpassingen nodig:

- een buitenbassin zodat er een groter zwemvolume en een uitbreiding van het aantal zwemruimten (minimum 2 standaardbassins en een afzonderingsbassin) kunnen gerealiseerd worden. Ook moet er voldoende variatie in het ontwerp voorzien zijn (met bijvoorbeeld strandingsmogelijkheden, variatie in diepte, waadruimte voor benadering door trainers). Er dient geijverd te worden voor een infrastructuur die diverse positieve ervaringen voor dolfijnen mogelijk maakt met een balans tussen sanitaire vereisten en omgevingsvereisten;
- Voor de realisatie van deze structurele aanpassingen dient een begeleidingscommissie opgericht te worden die de verschillende uitbreidingsmogelijkheden bekijkt. Er dient ook beroep gedaan te worden

op experts met kennis van en ervaring met recente infrastructuur voor dolfijnen elders in de wereld (voor- en nadelen), alsook op experts met degelijke kennis van en ervaring met gedrag in het wild.

Bij uitbreiding van de vergunning voor de dolfijnenpopulatie wordt een advies gevraagd aan de Raad voor Dierenwelzijn.

Daarnaast is de Raad voor Dierenwelzijn van mening dat de minimumafmetingen van de ruimte voor dolfijnen, vastgelegd in MB 3/05/1999, moeten opgetrokken worden naar de minimumnormen voorgeschreven door EAAM ('European Association for Aquatic Mammals')¹.

De Raad voor Dierenwelzijn vraagt de Minister om de bestaande Belgische wetgeving aan te passen op basis van bovenstaande aanbevelingen.

¹http://www.eaam.org/downloads/Documents%20and%20Guidelines/eaam_standards_and_guidelines_for_the_management_of_bottlenose_dolphins_under_human_care_sept_2009.pdf